THE FACTORIES (GUJARAT AMENDMENT) BILL, 2025.

GUJARAT BILL NO. 20 OF 2025.

A BILL

further to amend the Factories Act,1948 in its application to the State of Gujarat.

It is hereby enacted in the Seventy-sixth Year of the Republic of India as follows: -

Short title and commencement.

1. (1) This Act may be called the Factories (Gujarat Amendment) Act, 2025.

(2) It shall be deemed to have come into force on the 1st July, 2025.

Amendment of section 54 of LXIII of 1948.

2. In the Factories Act, 1948, in its application to the State of Gujarat (hereinafter referred to as "the principal Act"), existing section 54 shall be re-numbered as sub-section (1) of that section and after sub-section (1) as so re-numbered, the following sub-section shall be added, namely: - **LXIII of 1948.**

"(2) Notwithstanding anything contained in sub-section (1), the State Government may by notification in the *Official Gazette*, extend the daily maximum hours of work specified in this section up to twelve hours inclusive of interval for rest in any day, subject to a maximum of forty-eight hours in any week as specified in section 51, in respect of any group or class or description of factories on such conditions as it may deem expedient, subject to the written consent of such worker for such work given to the concerned group or class or description of factories and the remaining days of the said week for the worker shall be paid holidays.".

Amendment of section 55 of LXIII of 1948.

3. In the principal Act, in section 55, after sub-section (2), the following sub-section shall be added, namely: -

"(3) Notwithstanding anything contained in sub-sections (1) and (2), the State Government may by notification in the *Official Gazette,* extend the total number of hours of work of a worker without an interval to six hours in respect of any group or class or description of factories on such conditions as it may deem expedient due to the provision of flexibility in working hours as specified in sub-section (2) of section 54.".

Amendment of section 56 of LXIII of 1948.

4. In the principal Act, existing section 56 shall be re-numbered as sub-section (1) of that section and after sub-section (1) as so re-numbered, the following sub-section shall be added, namely: -

"(2) Notwithstanding anything contained in sub-section (1), the State Government may by notification in the *Official Gazette,* increase the spread over up to twelve hours inclusive of his intervals for rest in respect of any group or class or description of factories on such conditions as it may deem expedient, due to the provision

of flexibility in working hours as specified in sub-section (2) of section 54.”.

5. In the principal Act, in section 59, for sub-section (1), the following sub-section shall be substituted, namely: - **Amendment of section 59 of LXIII of 1948.**

“(1) Where a worker works in any factory, -

(i) for more than nine hours in any day or for more than forty-eight hours in any week, working for six days in any week;

(ii) for more than ten hours in any day or for more than forty-eight hours in any week, working for five days in any week;

(iii) for more than eleven and a half hours in any day, working for four days in any week, or works on paid holidays,

he shall in respect of overtime work, be entitled to wages at twice the rate of his ordinary rate of wages.”.

6. In the principal Act, in section 65, in sub-section (3), - **Amendment of section 65 of LXIII of 1948.**

(i) in clause (iv), for the words “seventy-five”, the words “one hundred and twenty-five” shall be substituted;

(ii) after clause (iv), the following clause shall be added, namely: -

“(v) a worker may be required to work for overtime subject to his written consent for such work.”.

7. In the principal Act, in section 66, for sub-section (1), the following sub-section shall be substituted, namely: - **Amendment of section 66 of LXIII of 1948.**

“(1) The provisions of this Chapter shall, in their application to woman workers in factories, be supplemented by the following further restrictions, namely: -

(a) no woman shall be required or allowed to work in any factory except between the hours of 6 A.M. to 7 P.M:

Provided further that the State Government may by notification in *Official Gazette*, exempt in respect of any factory or group or

class or description of any factory between the hours of 7 P.M to 6 A.M subject to the following conditions, namely: -

(i) it shall be the duty of the employer or other responsible persons at the work places to prevent or deter the commission of acts of sexual harassment and to provide the procedures for the resolution, statement or prosecutions of acts of sexual harassment by taking all steps required;

(ii) express prohibition of sexual harassment in any form such as unwelcome sexually determined behavior either directly or by implication or advances or contact to gain contact or demand sexual favours or make sexually coloured remarks or showing pornography or any other unwelcome physical, verbal or non- verbal contact of sexual nature;

(iii) provide appropriate working conditions in respect of works, leisure, health and hygiene to further ensure that there is no hostile environment towards women at workplaces and no woman worker should have reasonable grounds to believe that she is disadvantaged in connection with her employment;

(iv) the employer shall maintain a complaint redressal mechanism in the factory itself and the said mechanism shall ensure time-bound treatment of complaint. Such mechanism shall provide, when necessary a complaint committee, a special counsellor or other support services including the maintenance of confidentiality;

(v) the woman worker shall be allowed to raise issues of sexual harassment to workers in the worker's meeting and other appropriate forums;

(vi) the employer shall provide proper lighting and CCTV coverage not only inside the factory, but also surrounding of the factory and to all places where the woman workers

may move out of necessity in the course of work. CCTV footage shall be stored for not less than forty-five days;

(vii) the employer shall ensure that the woman workers are employed in a batch not less than ten;

(viii) the sufficient woman security guard shall be provided during the night shift at the entry as well as exit point;

(ix) the sufficient number of rest rooms shall be provided for the woman workers to arrive in advance and also leave after the working hours;

(x) the employer shall provide transportation facility to the woman workers from their residence and back (for night shift) and security guards (including woman security guard) and each transportation vehicle shall also be equipped with CCTV camera and GPS;

(xi) during the night shift, not less than one-third of strength of the supervisor, shift-in-charge or foreman or other supervisory staff shall be women;

(xii) there shall be not less than twelve consecutive hours of rest or gap between the last shift and the night shift wherever a woman worker is changed from day shift to night shift and so also from night shift to day shift;

(xiii) the establishment shall obtain bio-data of each driver and conduct pre-employment screening of the antecedents of all drivers employed on their own. As regards the driver employed through outsourcing, the company shall ensure to its satisfaction that the collection of bio-data and conduct pre-employment screening of the antecedents of the driver is carried out by the service provider;

(xiv) the telephone number, particularly mobile phone numbers, email ID and address of the woman workers shall not be disclosed to unauthorised persons;

(xv) the careful selection of routes shall be made in such a way that no single woman worker shall be picked up first and dropped last;

(xvi) it shall not be made compulsory or obligatory for any woman worker to work in night shifts. The written consent shall be obtained from the woman workers who are interested to work in night shifts; and

(xvii) any other conditions as may be prescribed by the State Government in the interest of women safety.

(b) There shall be no change of shifts except after a weekly holiday or any other holiday.”.

Repeal and saving. **8.** (1) The Factories (Gujarat Amendment) Ordinance, 2025 is hereby repealed. **Guj. Ord. 2 of 2025.**

(2) Notwithstanding such repeal, anything done or any action taken under the principal Act as amended by the said Ordinance, shall be deemed to have been done or taken under the principal Act, as amended by this Act.

STATEMENT OF OBJECTS AND REASONS

The Factories Act,1948 (Central Act No. 63 of 1948) has been enacted with a view to regulating the working condition, safety, security and welfare of workers employed in factories. To promote industrial investment and industries, to give impetus to industrial development in the State and to create more economic activities and employment opportunities, the State Government has considered it necessary to take steps to bring out working hour reforms by making statutory provisions, citing the number of benefits and security measures it could bring for workers especially to woman workers.

Hence, the following provisions of the Factories Act, 1948 in its application to the State of Gujarat proposed to be amended, to, -

(i) allow the State Government to increase the number of hours of work from the existing nine hours up to twelve hours inclusive of rest intervals in any day subject to maximum of fourty-eight hours in any week, to create more economic activities and employment opportunities. *Clause* 2 of the Bill provides for the same.

(ii) allow the State Government to extend the total number of hours of work by a worker without an interval to six hours to any group or class or description of factories to facilitate the increase in the daily maximum hours of work due to provisions of flexibility in working hours. *Clause* 3 of the Bill provides for the same.

(iii) allow the State Government to prescribe the hours of work in any day or in any week above which wages at the rate of twice the rate of ordinary wages in respect of overtime work is payable to worker in respect of overtime work. *Clause* 5 of the Bill provides for the same.

(iv) allow the factories to engage workers on overtime for an increased period of time in a quarter to deal with exceptional press of work. *Clause* 6 of the Bill provides for the same.

(v) enable the employment of woman workers on overtime work, providing for equality and equal opportunity to work and earn, and

also to enable employment of woman round the clock subject to the conditions to secure safety and health of the woman workers working in night shifts, upon obtaining written consent from the woman workers who are interested to work in night shifts. *Clause* 7 of the Bill provides for the same.

As the Gujarat Legislative Assembly was not in session, at that time, the Factories (Gujarat Amendment) Ordinance, 2025 was promulgated to achieve the aforesaid objects. The Bill seeks to replace the said Ordinance by an Act of the State Legislature.

BALVANTSINH RAJPUT,

MEMORANDUM REGARDING DELEGATED LEGISLATION

This Bill involves delegation of legislative powers in following respects: -

Clause 2. - Sub-section (2) of section 54 proposed to be added by this clause empowers the State Government to extend, by notification in the *Official Gazette*, the daily maximum hours of work up to twelve hours inclusive of interval for rest in any day subject to a maximum of forty-eight hours in any week.

Clause 3. - Sub-section (3) of section 55 proposed to be added by this clause empowers the State Government to extend, by notification in the *Official Gazette*, the total number of hours of work without an interval to six hours in respect of any group or class or description of factories on such conditions as it may deem expedient due to the provision of flexibility in working hours as specified in sub-section (2) of section 54.

Clause 4. - Sub-section (2) of section 56 proposed to be added by this clause empowers the State Government to increase, by notification in the *Official Gazette*, the spread over up to twelve hours inclusive of his intervals for rest in respect of any group or class or description of factories on such conditions as it may deem expedient, due to the provision of flexibility in working hours as specified in sub-section (2) of section 54.

Clause 7. - (i) Proviso to clause (a) of sub-section (1) of section 66 proposed to be substituted by this clause empowers the State Government to exempt, by notification in the *Official Gazette* in respect of any factory or group or class or description of any factory between the hours of 7 P.M to 6 A.M subject to conditions as specified in the said clause (a);

(ii) sub-clause (xvii) of clause (a) of sub-section (1) of section 66 proposed to be substituted by this clause empowers the State Government to prescribe by rules, the conditions other than the conditions as specified therein, in the interest of the woman safety.

The delegation of legislative powers as aforesaid is necessary and is of a normal character.

Dated the 26th August, 2025. **BALVANTSINH RAJPUT.**

ANNEXURE

EXTRACT FROM THE FACTORIES ACT, 1948.

(LXIII of 1948)

Daily hours. **54.** Subject to the provisions of section 51, no adult worker shall be required or allowed to work in a factory for more than nine hours in any day:

Provided that, subject to the previous approval of the Chief Inspector, the daily maximum hours specified in this section may be exceeded in order to facilitate the change of shifts.

Intervals for rest. **55.** (1) The periods of work of adult workers in a factory each day shall be so fixed that no period shall exceed five hours and that no worker shall work for more than five hours before he has had an interval for rest of at least half an hour.

(2) The State Government or, subject to the control of the State Government, the Chief Inspector, may, by written order and for the reasons specified therein, exempt any factory from the provisions of sub-section (1) so however that the total number of hours worked by a worker without an interval does not exceed six.

Spread over. **56.** The periods of work of an adult worker in a factory shall be so arranged that inclusive of his intervals for rest under section 55, they shall not spread over more than ten and a half hours in any day:

Provided that the Chief Inspector may, for reasons to be specified in writing, increase the spread over up to twelve hours.

Extra wages for overtime. **59.** (1) Where a worker works in a factory for more than nine hours in any day or for more than forty-eight hours in any week, he shall, in respect of overtime work, be entitled to wages at the rate of twice his ordinary rate of wages.

(2) to (5) XXX XXX XXX

Power to make exempting orders. **65.** (1) and (2) XXX XXX XXX

(3) Any exemption granted under sub-section (2) shall be subject to the following conditions, namely: -

(i) the total number of hours of work in any day shall not exceed

twelve;

(ii) the spread over, inclusive of intervals for rest, shall not exceed thirteen hours in any one day;

(iii) the total number of hours of work in any week, including overtime, shall not exceed sixty;

(iv) no worker shall be allowed to work overtime, for more than seven days at a stretch and the total number of hours of overtime work in any quarter shall not exceed seventy-five.

Explanation. - In this sub-section "quarter" has the same meaning as in sub-section (4) of section 64.

Further restrictions on employment of women.

66. (1) The provisions of this Chapter shall, in their application to women in factories, be supplemented by the following further restrictions, namely: -

(a) no exemption from the provisions of section 54 may be granted in respect of any woman;

(b) no woman shall be 1 [required or allowed to work in any factory] except between the hours of 6 A.M. and 7 P.M.:

Provided that the State Government may, by notification in the Official Gazette, in respect of 2 any factory or group or class or description of factories, very the limits laid down in clause (b), but so that no such variation shall authorize the employment of any woman between the hours of 10 P.M. and 5 A.M.;

(c) there shall be no change of shifts except after a weekly holiday or any other holiday.

(2) and (3) XXX XXX XXX

GUJARAT LEGISLATURE SECRETARIAT

GUJARAT BILL NO. 20 OF 2025.

A BILL

further to amend the Factories Act,1948 in its application to the State of Gujarat.

[SHRI BALVANTSINH RAJPUT,
MINISTER FOR LABOUR, SKILL DEVELOPMENT AND EMPLOYMENT]

(As published in the Gujarat Government Gazette of 2nd September, 2025)

Chetan Pandya,
Incharge Secretary,
Gujarat Legislative Assembly.

GUJARAT BILL NO. 20 OF 2025.

THE FACTORIES (GUJARAT AMENDMENT) BILL, 2025.

A BILL

further to amend the Factories Act, 1948 in its application to the State of Gujarat.

સન ૨૦૨૫નું ગુજરાત વિધેયક ક્રમાંક. ૨૦.

કારખાના (ગુજરાત સુધારા) વિધેયક, ૨૦૨૫.

ગુજરાત રાજ્યને લાગુ પડતો હોય તેટલે સુધી કારખાના અધિનિયમ, ૧૯૪૮ વધુ સુધારવા બાબત વિધેયક.

આથી, ભારતના ગણરાજ્યના છોંતેરમા વર્ષમાં નીચેનો અધિનિયમ કરવામાં આવે છે:-

૧. (૧) આ અધિનિયમ કારખાના (ગુજરાત સુધારા) અધિનિયમ, ૨૦૨૫ કહેવાશે. ટૂંકી સંજ્ઞા અને આરંભ.

(૨) તે, સન ૨૦૨૫ના જુલાઇ મહિનાની ૧લી તારીખે અમલમાં આવ્યો હોવાનું ગણાશે.

સન ૧૯૪૮નો ૬૩મો

૨. ગુજરાત રાજ્યને લાગુ પડતો હોય તેટલે સુધી, કારખાના અધિનિયમ, ૧૯૪૮ (જેનો આમાં હવે પછી, “મુખ્ય અધિનિયમ” તરીકે ઉલ્લેખ કર્યો છે તે)માં, વિદ્યમાન કલમ ૫૪ને, તે કલમની પેટા-કલમ (૧) તરીકે ફરી નંબર આપવો અને એવી રીતે ફરી નંબર આપેલ પેટા-કલમ (૧) પછી, નીચેની પેટા-કલમ ઉમેરવી:- સન ૧૯૪૮ના ૬૩મા અધિનિયમની કલમ ૫૪નો સુધારો.

“(૨) પેટા-કલમ (૧)માં ગમે તે મજકૂર હોય તેમ છતાં, રાજ્ય સરકાર, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, આ કલમમાં નિર્દિષ્ટ કરેલા કામના દૈનિક મહત્તમ કલાકોને, આવા કામ માટે કારખાનાના સંબંધિત જૂથ અથવા વર્ગ અથવા વર્ણનને આપેલ આવા કામદારની લેખિત સંમતિને અધીન રહીને, પોતાને ઈષ્ટ જણાય તેવી શરતોએ, કારખાનાના કોઈ જૂથ અથવા વર્ગ અથવા વર્ણનના સંબંધમાં કલમ ૫૧માં નિર્દિષ્ટ કર્યા પ્રમાણે કોઈપણ અઠવાડીયામાં મહત્તમ અડતાલીસ કલાકને અધીન રહીને, કોઈપણ દિવસમાં આરામ માટેના અંતરાલ સહિત

બાર કલાક સુધી લંબાવી શકશે અને કામદાર માટે સદરહુ અઠવાડીયાના બાકીના દિવસો પગાર સાથેની (સવેતન) રજાઓ રહેશે.”.

સન ૧૯૪૮ના ૬૩મા અધિનિયમની કલમ ૫૫નો સુધારો.

૩. મુખ્ય અધિનિયમમાં, કલમ ૫૫માં, પેટા-કલમ (૨) પછી, નીચેની પેટા-કલમ ઉમેરવી:-

“(૩) પેટા-કલમો (૧) અને (૨)માં ગમે તે મજકૂર હોય તેમ છતાં, રાજ્ય સરકાર, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, કલમ ૫૪ની પેટા-કલમ (૨) માં નિર્દિષ્ટ કરેલા કામના કલાકોમાં છૂટછાટની જોગવાઈને કારણે પોતાને ઇષ્ટ જણાય તેવી શરતોએ કારખાનાના કોઈપણ જૂથ અથવા વર્ગ અથવા વર્ણનના સંબંધમાં કામદારના કામના કલાકોની કુલ સંખ્યા અંતરાલ વિના છ કલાક સુધી લંબાવી શકશે.”.

સન ૧૯૪૮ના ૬૩મા અધિનિયમની કલમ ૫૬નો સુધારો.

૪. મુખ્ય અધિનિયમમાં, વિદ્યમાન કલમ ૫૬ને તે કલમની પેટા-કલમ (૧) તરીકે ફરી નંબર આપવો અને એવી રીતે ફરી નંબર આપેલી પેટા-કલમ (૧) પછી, નીચેની પેટા-કલમ ઉમેરવી:-

“(૨) પેટા-કલમ (૧)માં ગમે તે મજકૂર હોય તેમ છતાં, રાજ્ય સરકાર, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, કલમ ૫૪ની પેટા-કલમ (૨)માં નિર્દિષ્ટ કરેલા કામના કલાકોમાં છૂટછાટની જોગવાઈને કારણે પોતાને ઇષ્ટ જણાય તેવી શરતોએ કારખાનાના કોઈપણ જૂથ અથવા વર્ગ અથવા વર્ણનના સંબંધમાં તેના આરામ માટેના અંતરાલ સહિત કામના કલાકોનો ગાળો ૧૨ કલાક સુધી લંબાવી શકશે.”.

સન ૧૯૪૮ના ૬૩મા અધિનિયમની કલમ ૫૯નો સુધારો.

૫. મુખ્ય અધિનિયમમાં, કલમ ૫૯માં, પેટા-કલમ (૧)ને બદલે, નીચેની પેટા-કલમ મૂકવી:-

“(૧) કોઇ કારખાનામાં કામદાર,-

(૧) કોઇ દિવસે નવ કલાક કરતાં વધુ કામ કરે અથવા કોઇ અઠવાડિયામાં અડતાલીસ કલાક કરતાં વધુ કામ કરે, કોઇ અઠવાડિયામાં છ દિવસ કામ કરતો હોય ત્યારે;

(૨) કોઇ દિવસે દસ કલાક કરતાં વધુ કામ કરે અથવા કોઇ અઠવાડિયામાં અડતાલીસ કલાક કરતાં વધુ કામ કરે, કોઇ અઠવાડિયામાં પાંચ દિવસ કામ કરતો હોય ત્યારે;

(૩) કોઇ દિવસે સાડા અગિયાર કલાક કરતાં વધુ કામ કરે, કોઇ અઠવાડિયામાં ચાર દિવસ કામ કરતો હોય અથવા સવેતન રજાના દિવસે કામ કરતો હોય ત્યારે;

ઓવરટાઈમના સંબંધમાં, તે તેના વેતનના સામાન્ય દરથી બમણા દરે વેતન મેળવવાને હકદાર રહેશે.”.

૬. મુખ્ય અધિનિયમમાં, કલમ ૬૫માં, પેટા-કલમ (૩)માં, સન ૧૯૪૮ના ૬૩મા અધિનિયમની કલમ ૬૫નો સુધારો.

(૧) ખંડ (૪)માં, “પંચોતેર” એ શબ્દોને બદલે, “એકસો પચીસ” એ શબ્દો મૂકવા;

(૨) ખંડ (૪) પછી, નીચેનો ખંડ ઉમેરવો:-

“(૫) કામદારને ઓવરટાઈમ કામ માટે તેની લેખિત સંમતિને અધીન રહીને આવું કામ કરવા ફરમાવી શકાશે.”.

૭. મુખ્ય અધિનિયમમાં, કલમ ૬૬માં, પેટા-કલમ (૧)ને બદલે, નીચેની પેટા-કલમ મૂકવી:- સન ૧૯૪૮ના ૬૩મા અધિનિયમની કલમ ૬૬નો સુધારો.

“(૧) કારખાનામાં કામ કરતી મહિલાઓને લાગુ પડતી આ પ્રકરણની જોગવાઈઓની પૂરક જોગવાઇઓ તરીકે નીચેના વધુ નિયંત્રણો રહેશે:-

(ક) કોઇ મહિલાને સવારના ૬ કલાકથી સાંજના ૭ કલાક સુધીના સમય વચ્ચેનો હોય તે સમય સિવાય કારખાનામાં કામે રાખી શકાશે નહિ અથવા કામ કરવાની છૂટ આપી શકાશે નહિ:

પરંતુ રાજ્ય સરકાર, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, કોઇ કારખાનાના અથવા કોઇ કારખાનાના જૂથ અથવા વર્ગ અથવા વર્ણનના સંબંધમાં, નીચેની શરતોને અધીન રહીને સાંજના ૭ કલાકથી સવારના ૬ કલાક વચ્ચે મુક્તિ આપી શકશે:-

(૧) કામના સ્થળે, જાતીય સતામણીના કૃત્યોને રોકવાની અથવા અટકાવવાની અને જરૂરી તમામ પગલાં લઈને જાતીય સતામણીના કૃત્યોના નિરાકરણ, નિવેદન અથવા ફોજદારી કાર્યવાહી માટેની કાર્યરીતિઓ માટેની જોગવાઈ કરવાની, કામે રાખનાર (માલિક) અથવા અન્ય જવાબદાર વ્યક્તિઓની ફરજ રહેશે;

(૨) સીધી રીતે અથવા અભિપ્રેત હોય તેમ અનિચ્છનીય જાતીય નિર્ધારીત વર્તણૂક અથવા જાતીય તરફેણમાં આગળ વધવું અથવા સંપર્ક કરવો અથવા માંગ કરવી અથવા જાતીય બાબતને લગતી ટિપ્પણીઓ કરવી અથવા અશ્લીલ સાહિત્ય બતાવવું અથવા અશ્લીલતા અથવા જાતીય સ્વરૂપના અન્ય કોઈ અનિચ્છનીય શારીરિક, શાબ્દિક અથવા બિન-શાબ્દિક સંપર્ક દર્શાવવા જેવા કોઈપણ સ્વરૂપની જાતીય સતામણી પર સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ મૂકવો;

(૩) મહિલાઓ માટે કાર્યસ્થળો પર કોઈ પ્રતિકૂળ વાતાવરણ નથી અને કોઇપણ મહિલા કર્મચારીને પોતાની નોકરીના સંબંધમાં ગેરલાભ થાય છે એવું માનવા માટે તેણીને વાજબી કારણો ન હોવા જોઈએ તેવું વધુ સુનિશ્ચિત કરવા માટે કાર્યો, આરામ, આરોગ્ય અને સ્વચ્છતાના સંબંધમાં કામકાજની યોગ્ય પરિસ્થિતિઓ પૂરી પાડવી;

(૪) માલિકે, કારખાનામાં જ ફરિયાદ નિવારણ તંત્ર જાળવવાનું રહેશે અને સદરહુ તંત્રે, ફરિયાદનો સમય-મર્યાદામાં ઉકેલ લાવવાનું સુનિશ્ચિત કરવાનું રહેશે. આવા તંત્રે, જરૂર હોય ત્યારે ગોપનીયતાની જાળવણી સહિત ફરિયાદ સમિતિ, વિશેષ સલાહકાર અથવા અન્ય સહાયક સેવાઓની જોગવાઇ કરવાની રહેશે;

(૫) મહિલા કામદારોને, કામદારોની બેઠક (મીટિંગ) અને અન્ય યોગ્ય ફોરમમાં કામદારોને થતી જાતીય સતામણીના મુદ્દાઓ ઉઠાવવાની મંજૂરી આપવી જોઈશે;

(૬) માલિકે, માત્ર કારખાનાની અંદર જ નહિ પણ કારખાનાની આસપાસ અને મહિલા કામદારો કામ દરમિયાન આવશ્યકતા અનુસાર બહાર નીકળે તેવા તમામ સ્થળોએ યોગ્ય લાઇટિંગ અને CCTV કવરેજ પૂરું પાડવાનું રહેશે. CCTV કવરેજ ઓછામાં ઓછા પિસ્તાળીસ દિવસ સુધી સંગ્રહિત કરવું (જાળવી રાખવું) જોઈશે;

(૭) માલિકે સુનિશ્ચિત કરવું જોઇશે કે મહિલા કામદારોને દસ કરતાં ઓછા નહીં તેટલા સમૂહ (બેચ)માં કામે રાખવામાં આવે;

(૮) રાત્રિ પાળી દરમિયાન એન્ટ્રી (પ્રવેશ) અને એક્ઝિટ પોઈન્ટ (બહાર નીકળવાના માર્ગ) પર મહિલા કામદારોને પૂરતી સલામતી પૂરી પાડવાની રહેશે;

(૯) મહિલા કામદારો માટે અગાઉથી આવી જવા માટે અને કામના કલાકો પછી પાછા જવાના કિસ્સામાં, પૂરતી સંખ્યામાં વિશ્રામ ખંડો પૂરા પાડવાના રહેશે;

(૧૦) માલિકે, (રાત્રિ પાળી માટે) મહિલા કામદારોને તેમના રહેઠાણથી લાવવા અને પાછા મૂકી જવા માટે પરિવહન સુવિધા અને (મહિલા સલામતી ગાર્ડ સહિત) સલામતી ગાર્ડ્સ પૂરા પાડવાના રહેશે અને દરેક પરિવહન વાહન સીસીટીવી કેમેરા અને જીપીએસ (GPS)થી પણ સુસજ્જ હોવું જોઈશે;

(૧૧) રાત્રિ પાળી દરમિયાન, સુપરવાઇઝર શિફ્ટ-ઇન્ચાર્જ અથવા ફોરમેન અથવા અન્ય સુપરવાઇઝરી સ્ટાફના સંખ્યાબળના ૧/3 કરતાં ઓછી નહીં તેટલી મહિલાઓ હોવી જોઇશે;

(૧૨) જ્યારે મહિલા કામદારોને દિવસની પાળીમાંથી રાત્રિ પાળીમાં અને તે જ રીતે રાત્રિ પાળીમાંથી દિવસની પાળીમાં બદલવામાં આવે ત્યારે છેલ્લી પાળીઓ અને રાત્રિ પાળી વચ્ચે, સળંગ બાર કલાકથી ઓછો નહિ તેટલો આરામ અથવા સમયાંતર (Gap) હોવો જોઈશે.

(૧૩) સંસ્થાએ, દરેક ડ્રાઇવરનો બાયો-ડેટા મેળવવાનો રહેશે અને પોતાની રીતે નોકરીમાં રહેલા તમામ ડ્રાઇવરોના પૂર્વ ઇતિહાસનું નોકરીમાં રાખતા પહેલાં સ્ક્રીનીંગ (ચકાસણી) હાથ ધરવાનું રહેશે. આઉટસોર્સિંગ મારફત નોકરીમાં રાખેલા ડ્રાઇવરના સંબંધમાં, કંપનીએ પોતાને સંતોષ થાય તે રીતે સુનિશ્ચિત કરવાનું રહેશે કે ડ્રાઇવરોને નોકરીમાં રાખતા પહેલાં તેમના બાયો-ડેટાનું એકત્રિકરણ અને પૂર્વ ઇતિહાસનું સ્ક્રીનીંગ સેવા પૂરી પાડનાર દ્વારા હાથ ધરવામાં આવે;

(૧૪) મહિલા કામદારોના ટેલિફોન નંબર, ખાસ કરીને મોબાઈલ ફોન નંબર, ઈમેલ આઈડી અને તેમનું સરનામું અનધિકૃત વ્યક્તિઓ સમક્ષ જાહેર કરવા જોઇશે નહીં;

(૧૫) અવરજવરના માર્ગોની એવી રીતે સાવચેતીપૂર્વક પસંદગી કરવાની રહેશે કે કોઈપણ એક મહિલા કામદારને સૌ પ્રથમ લઇ અને તેમને છેલ્લે ઉતારવામાં ન આવે;

(૧૬) કોઈપણ મહિલા કામદાર માટે રાત્રિ પાળીઓમાં કામ કરવાનું ફરજિયાત અથવા અનિવાર્ય કરવું નહીં. રાત્રિ પાળીઓમાં કામ કરવા ઇચ્છતી મહિલા કામદારો પાસેથી લેખિત સંમતિ મેળવવાની રહેશે; અને

(૧૭) મહિલાઓની સલામતીના હિતમાં રાજ્ય સરકાર ઠરાવે તેવી અન્ય કોઈપણ શરત(તો).

(ખ) સાપ્તાહિક રજા અથવા અન્ય કોઈ રજા પછી હોય તે સિવાય પાળીઓમાં કોઇપણ ફેરફાર કરવો જોઇશે નહિ.”.

રદ કરવા બાબત અને અપવાદ.

૮. (૧) કારખાના (ગુજરાત સુધારા) વટહુકમ, ૨૦૨૫ આથી રદ કરવામાં આવે છે. સન ૨૦૨૫નો ગુજરાત વટહુકમ ક્રમાંક. ૨.

(૨) આવી રીતે રદ કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં, સદરહુ વટહુકમથી સુધાર્યા પ્રમાણેના મુખ્ય અધિનિયમ હેઠળ કરેલું કોઈ કાર્ય અથવા લીધેલું કોઈ પગલું, આ અધિનિયમથી સુધાર્યા પ્રમાણેના મુખ્ય અધિનિયમ હેઠળ કરેલું અથવા લીધેલું હોવાનું ગણાશે.

ઉદ્દેશો અને કારણો

કારખાનામાં કામે રાખેલા કામદારોની કામકાજની સ્થિતિ, સલામતી, સુરક્ષા અને કલ્યાણનું નિયમન કરવાના હેતુથી, કારખાના અધિનિયમ, ૧૯૪૮ (સન ૧૯૪૮નો કેન્દ્રીય અધિનિયમ ક્રમાંક.૬૩) અધિનિયમિત કરવામાં આવ્યો છે. ઔદ્યોગિક મૂડીરોકાણ અને ઉદ્યોગોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે, રાજ્યમાં ઔદ્યોગિક વિકાસને વેગ આપવા માટે અને વધુ આર્થિક પ્રવૃતિઓ અને રોજગારની તકો ઊભી કરવા માટે, કામદારો માટે ખાસ કરીને મહિલા કામદારોને આપી શકાય તેવા લાભોની સંખ્યા અને સલામતી વિષયક પગલાં દર્શાવીને, વૈધાનિક જોગવાઇઓ કરીને, કામકાજના કલાકોમાં સુધારા લાવવા માટે પગલાં લેવાનું રાજ્ય સરકારને જરૂરી જણાયું છે.

આથી, ગુજરાત રાજ્યને લાગુ પડતો હોય તેટલે સુધી કારખાના અધિનિયમ, ૧૯૪૮ની જોગવાઇઓ નીચે પ્રમાણે સુધારવા ધાર્યું છે,-

(૧) વધુ આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ અને રોજગારીની તકો ઊભી કરવા માટે, કામના કલાકોની સંખ્યા, કોઇપણ અઠવાડિયામાં મહત્તમ ૪૮ કલાકને અધીન રહીને, કોઇપણ દિવસે આરામના અંતરાલ સહિત પ્રવર્તમાન નવ કલાકથી વધારીને બાર કલાક સુધી કરવાની રાજ્ય સરકારને પરવાનગી આપવી. વિધેયકની કલમ ૨થી, તે માટેની જોગવાઇ કરેલી છે.

(૨) કામના કલાકોમાં છૂટછાટની જોગવાઇઓને કારણે, કામના દરરોજના મહત્તમ કલાકોનો સમય વધારવાનું સરળ બનાવવા, કોઇપણ જૂથ અથવા વર્ગ અથવા વર્ણનના કારખાનામાં, કોઇ કામદાર દ્વારા કરવામાં આવતા કામના કલાકોની કુલ સંખ્યા વધારીને આરામના અંતરાલ વગર છ કલાકની કરવા માટે રાજ્ય સરકારને પરવાનગી આપવી. વિધેયકની કલમ ૩થી, તે માટેની જોગવાઇ કરેલી છે.

(૩) કામકાજના જેટલા કલાકથી વધારાના કલાક માટે કામદારને ઓવર-ટાઇમ કામના સંબંધમાં વેતનના સામાન્ય દર કરતાં બમણા દરે વેતન ચૂકવવાપાત્ર હોય તેવા કોઇપણ દિવસના અથવા કોઇપણ અઠવાડિયાના કામના કલાકો ઠરાવવાની રાજ્ય સરકારને પરવાનગી આપવી. વિધેયકની કલમ ૫થી, તે માટેની જોગવાઇ કરેલી છે.

(૪) કામના અસાધારણ ભારણને પહોંચી વળવા માટે, ત્રિમાસમાં, વધારાના સમયગાળા માટે કામદારોને ઓવર-ટાઇમ પર રોકવાની કારખાનાને પરવાનગી આપવી. વિધેયકની કલમ ૬થી, તે માટેની જોગવાઇ કરેલી છે.

(૫) સમાનતા અને કામ તેમજ વેતનની સમાન તક પૂરી પાડીને, મહિલા કામદારોને ઓવર-ટાઇમ પર રોજગારી આપવી અને રાતપાળીમાં કામ કરતી મહિલા કામદારોની સલામતી અને આરોગ્યને સુનિશ્ચિત કરવાની શરતોને અધીન રહીને, રાતપાળી માટે કામ કરવા ઇચ્છતી હોય તેવી મહિલા કામદારોની લેખિત સંમતિ મેળવીને, મહિલાઓ માટે ચોવીસ કલાકનો રોજગાર પણ ઊભો કરવો. વિધેયકની કલમ ૭થી, તે માટેની જોગવાઇ કરેલી છે.

ગુજરાત વિધાનસભાનું સત્ર તે સમયે ચાલુ ન હોવાથી, ઉપર્યુક્ત ઉદ્દેશો સિદ્ધ કરવા માટે, કારખાના (ગુજરાત સુધારા) વટહુકમ, ૨૦૨૫ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો હતો. વિધેયકથી, સદરહુ વટહુકમના સ્થાને રાજ્ય વિધાનમંડળનો અધિનિયમ મૂકવા ધાર્યું છે.

બલવંતસિંહ રાજપૂત,

ધારાકીય સત્તા સોંપવાની યાદી

આ વિધેયકમાં, નીચેની બાબતોના સંબંધમાં ધારાકીય સત્તાની સોંપણીનો સમાવેશ થાય છે:-

કલમ ૨.- આ કલમથી ઉમેરવા ધારેલી કલમ ૫૪ની પેટા-કલમ (૨)થી, રાજ્ય સરકારને, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, કોઇપણ અઠવાડિયામાં મહત્તમ અડતાળીસ કલાક (કામના કલાકો)ને અધીન રહીને, દરરોજ મહત્તમ કામના કલાકો, કોઇપણ દિવસે આરામના અંતરાલ સહિત બાર કલાક સુધી વધારવાની સત્તા મળે છે.

કલમ ૩.- આ કલમથી ઉમેરવા ધારેલી કલમ ૫૫ની પેટા-કલમ (૩)થી, રાજ્ય સરકારને, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, કલમ ૫૪ની પેટા-કલમ (૨)માં નિર્દિષ્ટ કર્યા પ્રમાણેની કામના કલાકોમાં છૂટછાટની જોગવાઈને કારણે પોતાને ઇષ્ટ જણાય તેવી શરતોએ, કારખાનાના કોઈ જૂથ અથવા વર્ગ અથવા વર્ણનના સંબંધમાં, કામના કલાકોની કુલ સંખ્યા વધારીને આરામના અંતરાલ વગર છ કલાકની કરવાની સત્તા મળે છે.

કલમ ૪.- આ કલમથી ઉમેરવા ધારેલી કલમ ૫૬ની પેટા-કલમ (૨)થી, રાજ્ય સરકારને, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, કલમ ૫૪ની પેટા-કલમ (૨)માં નિર્દિષ્ટ કર્યા પ્રમાણે કામના કલાકોમાં છૂટછાટની જોગવાઈને કારણે પોતાને ઇષ્ટ જણાય તેવી શરતોએ, કારખાનાના કોઈ જૂથ અથવા વર્ગ અથવા વર્ણનના સંબંધમાં તેના આરામના અંતરાલ સહિત કાર્ય-સમય બાર કલાક સુધીનો કરવાની સત્તા મળે છે.

કલમ ૭.- (૧) આ કલમથી બદલવા ધારેલી કલમ ૬૬ની પેટા-કલમ (૧)ના ખંડ (ક)ના પરંતુકથી, રાજ્ય સરકારને, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, સદરહુ ખંડ (ક)માં નિર્દિષ્ટ કર્યા પ્રમાણેની શરતોને અધીન રહીને, કોઇ કારખાના અથવા કોઇ કારખાનાના જૂથ અથવા વર્ગ અથવા વર્ણનના સંબંધમાં, સાંજના ૭ કલાકથી સવારના ૬ કલાકની વચ્ચે મુક્તિ આપવાની સત્તા મળે છે;

(૨) આ કલમથી બદલવા ધારેલા પેટા-કલમ (૧)ના ખંડ (ક)ના, પેટા-ખંડ (૧૭)થી, રાજ્ય સરકારને, મહિલાઓની સલામતીના હિતમાં, તેમાં નિર્દિષ્ટ કર્યા પ્રમાણેની શરતો સિવાયની શરતો, નિયમોથી ઠરાવવાની સત્તા મળે છે.

ઉપર્યુક્ત ધારાકીય સત્તાની સોંપણી આવશ્યક અને સામાન્ય પ્રકારની છે.

તારીખ ૨૬મી ઓગસ્ટ, ૨૦૨૫. **બલવંતસિંહ રાજપૂત.**

<u>પુરવણી</u>

કારખાના અધિનિયમ, ૧૯૪૮ (સન ૧૯૪૮ના ૬૩મા)માંથી ઉતારા.

દરરોજના કલાક.

૫૪. કલમ ૫૧ની જોગવાઇઓને અધીન રહીને, કોઇ પુખ્ત વયના કામદારને કોઇ કારખાનામાં કોઇ દિવસે નવ કલાક કરતાં વધારે કલાક કામ કરવાનું ફરમાવી શકાશે નહિ અથવા કામ કરવા દઇ શકાશે નહિ:

પરંતુ મુખ્ય ઇન્સ્પેક્ટરની પૂર્વ મંજૂરીને અધીન રહીને પાળીઓને બદલી સુગમ બનાવવા માટે આ કલમમાં નિર્દિષ્ટ કરેલા દરરોજના વધારેમાં વધારે કલાકોનો સમય વધારી શકાશે.

આરામના ગાળા.

૫૫. (૧) કારખાનામાં દરેક દિવસે પુખ્ત વયના કામદારના કામનો સમય એવી રીતે ઠરાવવો જોઇશે કે કોઇ સમયગાળો પાંચ કલાકથી વધે નહિ અને કોઇ કામદારને ઓછામાં ઓછો અડધા કલાકનો આરામનો ગાળો મળે તે પહેલાં પાંચ કલાકથી વધારે કલાક તેણે કામ કરવું નહિ.

(૨) રાજ્ય સરકાર અથવા રાજ્ય સરકારના નિયંત્રણને અધીન રહીને, મુખ્ય ઇન્સ્પેક્ટર લેખિત હુકમો કરીને અને તેમાં નિર્દિષ્ટ કરેલાં કારણો માટે, કોઇ કારખાનાને પેટા-કલમ (૧)ની જોગવાઇઓમાંથી મુક્ત રાખી શકશે. પરંતુ એવી રીતે કે આરામના ગાળા સિવાય કામદારે કરેલાં કામના કુલ કલાકો છ થી વધી ન જાય.

વિસ્તરણ.

૫૬. કારખાનામાં કામ કરતાં પુખ્ત વયના કામદારના કામનો સમય એવી રીતે ગોઠવવો જોઇશે કે તે કોઇ દિવસે કલમ ૫૫ હેઠળના આરામના ગાળા સહિત સાડા દસ કલાકથી વધારે થાય નહિ:

પરંતુ મુખ્ય ઇન્સ્પેક્ટર, લેખિતમાં કારણો નિર્દિષ્ટ કરીને કામનો સમય બાર કલાક સુધી વધારી શકશે.

ઓવરટાઇમ માટે વધારાનું વેતન.

૫૯. (૧) કોઇ કારખાનામાં કોઇ કામદાર કોઇ દિવસે નવ કરતાં વધુ કલાક કામ કરે અથવા કોઇ અઠવાડિયામાં અડતાલીસ કલાક કરતાં વધારે કલાક કામ કરે, ત્યારે ઓવરટાઇમના કામ માટે તે તેના વેતનના સામાન્ય દરથી બમણા દરે વેતન મેળવવાને હકદાર થશે.

(૨) થી (૫) XXX XXX XXX

૬૫. (૧) થી (૨) XXX XXX XXX

મુક્તિ આપતા હુકમો કરવાની સત્તા.

(૩) પેટા-કલમ (૨) હેઠળ આપેલી મુક્તિ નીચેની શરતોને અધીન રહેશે:-

(૧) કોઇપણ દિવસે કામ કરવાના કલાકોની કુલ સંખ્યા બાર કલાકથી વધવી જોઇશે નહિ;

(૨) આરામના ગાળા સહિત વિસ્તરણ કોઇ દિવસે તેર કલાક કરતાં વધવું જોઇશે નહિ;

(૩) ઓવરટાઇમ સહિત કોઇપણ અઠવાડિયે કામના કલાકોની સંખ્યા સાઠ કરતાં વધવી જોઇશે નહિ;

(૪) કોઇ કામદારને એકી સાથે સાત કરતાં વધારે દિવસ સુધી ઓવરટાઇમ કામ કરવા દેવાશે નહિ અને કોઇપણ ત્રિમાસ માટે ઓવરટાઇમ કામના કલાકોની કુલ સંખ્યા પંચોતેર કલાક કરતાં વધવી જોઇશે નહિ.

સ્પષ્ટીકરણ: આ પેટા-કલમમાં "ત્રિમાસ" નો અર્થ કલમ ૬૪ની પેટા-કલમ (૪)માં કર્યો છે તે જ થાય છે.

૬૬. (૧) કારખાનામાં કામ કરતી સ્ત્રીઓને લાગુ પડતી આ પ્રકરણની જોગવાઇઓની પૂર્તિ તરીકે નીચેનાં વધુ નિયંત્રણો ગણવાં:-

સ્ત્રીઓને કામે રાખવાની બાબતમાં વધુ નિયંત્રણો.

(ક) કોઇ સ્ત્રીના સંબંધમાં કલમ ૫૪ની જોગવાઇઓના અમલમાંથી કોઇ મુક્તિ આપી શકાશે નહિ;

(ખ) કોઇ સ્ત્રીને, સવારના ૬ થી સાંજના ૭ કલાકો સુધીના સમય વચ્ચેનો હોય તે સમય સિવાય કારખાનામાં કામે રાખવા ફરમાવી શકાશે નહિ અથવા કામે રાખવા દઇ શકાશે નહિ:

પરંતુ રાજ્ય સરકાર, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, કોઇ કારખાના અથવા કોઇ સમૂહ અથવા કોઇ વર્ગ અથવા વર્ણનના કારખાનાના સંબંધમાં, ખંડ (બી) માં જણાવેલી મર્યાદામાં ફેરફાર કરી શકશે, પરંતુ તેવો ફેરફાર એવો નહિ હોવો જોઇએ કે જેથી રાતના ૧૦ થી સવારના ૫ કલાકો સુધીના સમય વચ્ચે કોઇ સ્ત્રીને કામે રાખવાની સત્તા મળે.

(ગ) અઠવાડિક રજા અથવા કોઇ બીજી રજાના દિવસ પછી હોય તે સિવાય પાળીઓમાં કોઇ ફેરફાર થઇ શકશે નહિ.

(૨) થી (૩) XXX XXX XXX

ગુજરાત વિધાનસભા સચિવાલય

[સન ૨૦૨૫નું ગુજરાત વિધેયક ક્રમાંક. ૨૦.]

ગુજરાત રાજ્યને લાગુ પડતો હોય તેટલે સુધી કારખાના અધિનિયમ, ૧૯૪૮ વધુ સુધારવા બાબત વિધેયક.

[શ્રી બલવંતસિંહ રાજપૂત,

શ્રમ, કૌશલ્ય વિકાસ અને રોજગાર મંત્રીશ્રી]

(સન ૨૦૨૫ના સપ્ટેમ્બર મહિનાની ૨જી તારીખે ગુજરાત સરકારી રાજપત્રમાં પ્રસિદ્ધ કર્યા મુજબ)

ચેતન પંડયા,
ઇન્ચાર્જ સચિવ,
ગુજરાત વિધાનસભા.